

Khmelnyskoi miskoi rady. *Khmelnyska miska rada. Ofitsiinyi sait* URL: <https://khm.gov.ua/uk/content/pro-zatverdzhennya-polozhennya-pro-starostu-hmelnyskoyi-miskoyi-terytorialnoyi-gro-mady> [in Ukrainian].

21 Polozhennia pro starostu. (2020, November, 10). [Provisions on the eldership]. Rishennia I sesii Pishchanskoi silskoi rady VIII sklykannia Samarivskoho raionu Dnipropetrovskoi oblasti. *Pishchanska silska rada Samarivskoho raionu Dnipropetrovskoi oblasti. Ofitsiinyi sait.* URL: <https://pishchanska.otg.dp.gov.ua/diyalnist/rishennya-gromadi/pro-zatverdzhennya-polozhennya-pro-starostu> [in Ukrainian].

22. Polozhennia pro starostu sela. (2019, July, 12). [Regulations on the village headman]. Rishennia Sukhoielanetskoii silskoi rady Mykolaivskoho raionu Mykolaivskoi oblasti № 7. *Sukhoielanetska silska rada Mykolaivskoho raionu Mykolaivskoi oblasti. Ofitsiinyi sait.* URL: <https://sukhoielanetska-gromada.gov.ua/polozhennya-pro-starostu-sela-12-55-42-11-08-2019/> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 13.06.2025

УДК 347.56:614.25

DOI: 10.36550/2522-9230-2025-18-330-336

Танасюк Олена Євгенівна,

здобувачка вищої освіти ступеня доктора філософії

Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова

3169593@gmail.com

ORCID ID: 0009-0000-3725-2605

ЦИФРОВА РІЧ ЯК ОБ'ЄКТ ЗАГРОЗИ ЗАВДАННЯ ШКОДИ ФІЗИЧНІЙ ОСОБІ У ЗОБОВ'ЯЗАННЯХ ІЗ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ ВНАСЛІДОК РЯТУВАННЯ МАЙНА ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ

Стаття присвячена визначенню особливостей цифрової речі як об'єкта загрози завдання шкоди фізичній особі у зобов'язаннях з відшкодування шкоди, завданої внаслідок рятування майна фізичної особи.

Проаналізовано нормативне та доктринальне розуміння поняття цифрової речі. Встановлено, що у своїх позиціях про ознаки цифрової речі науковці відображають зміст ст. 179-1 ЦК України. Основною ознакою є невід'ємний зв'язок речі з цифровим середовищем, де річ створюється та існує лише в цифровій електронній формі.

Розкрито особливості окремих видів цифрових речей (віртуального активу, цифрового контенту). Встановлено ознаки віртуальних активів: 1) нематеріальне благо; 2) є об'єктом цивільних прав; 3) має майнову цінність, оскільки має вартість; 4) зміст становить сукупність даних про майнові права; 5) існує в електронній формі; 6) доступ до віртуального активу здійснюється через гаманець віртуального активу (програмне забезпечення або програмно-апаратний комплекс) за допомогою ключа віртуального активу; 7) власником віртуального активу є володілець ключа, крім випадків, передбачених законом; 8) не є засобом платежу на території України та не може бути предметом обміну на майно (товари), роботи (послуги).

Виокремлено ознаки цифрового контенту: 1) це дані; 2) існує у цифровому середовищі, тобто створюється і надається в цифровій формі.

Зроблено висновок про наділення цифрової речі такими ознаками: 1) нематеріальне майнове благо; 2) невід'ємне від цифрового середовища; 3) має майнову цінність, що визначається попитом на них; 4) є майном; 5) правовий режим речі поширюється на цифрову форму зовнішнього прояву цифрової речі; 6) на них поширюється режим права власності; 7) змістом цифрової речі є результати інтелектуальної, творчої діяльності, інформація, майнові права, безготівкові гроші, бездокументарні цінні папери, послуги, особисті немайнові блага тощо; 8) індивідуально-визначені речі; 9) виникають абсолютні права на цифрову річ, тобто виключний контроль з боку особи, яка має доступ до неї.

Встановлено, що зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої внаслідок рятування майна фізичної особи, можуть бути пов'язані з загрозою, спрямованою на цифрову річ фізичної особи. Наприклад, при відверненні шкоди внаслідок кібератаки зловмисники одержали доступ до персональних даних рятувальника; під час рятування сервера, ноутбука чи жорсткого диску, де зберігаються критично важливі цифрові активи (бухгалтерська звітність, юридичні документи, наукові праці, творчі розробки тощо), особі-рятувальнику завдано шкоди життю, здоров'ю чи майну.

Зазначається, що особі, яка вчинила рятувальні дії щодо цифрових речей, може бути завдано також моральної шкоди. Крім того може постраждати честь, гідність та ділова репутація рятувальники.

Ключові слова: рятування майна, фізична особа, рятувальник, цифрова річ, цифрове середовище, режим власності, цифровий контент, віртуальні активи, кібератака.

Tanasyuk O. A DIGITAL THING AS THE OBJECT OF A THREAT OF DAMAGE TO AN INDIVIDUAL IN OBLIGATIONS TO COMPENSATE FOR DAMAGE CAUSED AS A RESULT OF RESCUING THE PROPERTY OF AN INDIVIDUAL

The article is devoted to the definition of the features of a digital thing as an object of the threat of damage to an individual in obligations to compensate for damage caused as a result of rescuing the property of an individual.

The normative and doctrinal understanding of the concept of a digital thing is analyzed. It has been established that in their positions on the signs of a digital thing, scientists reflect the content of Art. 179-1 of the Central Committee of Ukraine. The

main feature is the inherent connection of a thing with the digital environment, where the thing is created and exists only in digital electronic form.

Features of certain types of digital things (virtual asset, digital content) are revealed. The features of virtual assets have been established: (1) an intangible good; (2) is an object of civil law; (3) has property value because it has value; (4) the content constitutes a set of data on property rights; (5) exists in electronic form; (6) access to the virtual asset is carried out through the wallet of the virtual asset (software or software and hardware complex) using the virtual asset key; (7) the owner of virtual assets is the owner of the key, except for cases provided for by law; (8) is not a means of payment on the territory of Ukraine and cannot be the subject of exchange for property (goods), work (services).

Features of digital content are singled out: (1) it is data; (2) exists in the digital environment, that is, it is created and provided in digital form.

It was concluded that the digital thing is endowed with the following features: (1) intangible property good; (2) integral to the digital environment; (3) has property value determined by the demand for them; (4) is property; (5) the legal regime of the thing extends to the digital form of the external manifestation of the digital thing; (6) the regime of property rights applies to them; (7) the content of the digital thing is the results of intellectual, creative activity, information, property rights, non-cash money, undocumented securities, services, personal non-property goods, etc.; (8) individually defined things; (9) absolute rights to a digital thing arise, that is, exclusive control by the person who has access to it.

It has been established that the obligation to compensate for damage caused as a result of the rescue of the property of an individual may be related to a threat aimed at the digital thing of an individual. For example, when averting damage from a cyber attack, attackers gained access to the rescuer's personal data; when rescuing a server, laptop or hard drive where critical digital assets (accounting, legal documents, scientific works, creative developments, etc.) are stored, the rescuer is harmed to life, health or property.

It is noted that the person who committed rescue actions regarding digital things may also be harmed morally. In addition, the honor, dignity and business reputation of rescuers may suffer.

Keywords: property rescue, individual, rescuer, digital thing, digital environment, property mode, digital content, virtual assets, cyber attack.

Постановка проблеми. Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої внаслідок рятування майна фізичної особи, уперше одержали нормативне закріплення у ЦК України від 16 січня 2003 року [1]. У главі 80 цього кодексу було сформовано правові підстави для виникнення цих зобов'язань та суб'єкти відшкодування шкоди. При цьому вперше було покладено на державу обов'язок відшкодувати шкоду, завдану особі, яка вчинила рятувальні дії.

Сьогодні Україна перебуває у стані протидії агресії російської федерації, що зумовлює появу численних випадків рятування життя, здоров'я та майна фізичних осіб. У таких ситуаціях нерідко виникають обставини, коли самі рятувальники зазнають шкоди, що спричиняє необхідність вирішення питання про її відшкодування.

При застосуванні норм про відшкодування шкоди, завданої внаслідок рятування майна фізичної особи, у практикуючих юристів та теоретиків виникають питання про об'єкти загрози завдання шкоди з якими може бути пов'язано виникнення цього виду зобов'язання. Заслужує на увагу питання щодо можливості виникнення зобов'язань з відшкодування шкоди, завданої внаслідок рятування майна фізичної особи, пов'язаного із загрозою, спрямованою на цифрову річ. Така необхідність зумовлена тим, що цифрові речі стали невід'ємною частиною нашого повсякденного життя, оскільки забезпечують комунікацію, розваги, навчання, роботу, лікування тощо. Крім того сучасна світова економіка стрімко переходить у цифровий формат, де застосовується цифрова комерція (укладаються електронні правочини), криптовалюта, цифрові платформи тощо. Водночас з'являються нові загрози цивільним правам та інтересам фізичних осіб, зокрема кіберзагрози. Тобто цифрові речі не лише задовольняють потреби своїх власників, користувачів, а й спричиняють різного виду кіберзагрози (поширення фейків, маніпуляцій, кібербулінгу, вторгнення у приватність тощо).

Усе це свідчить про необхідність комплексного дослідження цифрової речі як об'єкта загрози завдання шкоди фізичній особі у зобов'язаннях з відшкодування шкоди, завданої внаслідок рятування майна фізичної особи.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Варто зазначити, що проблематика зобов'язань з відшкодування шкоди, завданої внаслідок рятування здоров'я, життя та майна фізичної особи, привертала увагу небагатьох науковців. З моменту нормативного закріплення у ЦК України цього виду зобов'язань найпершими та донині єдиними дисертаційними дослідженнями є праці Д. С. Шапошнікова «Відшкодування шкоди, завданої здоров'ю та життю особи, яка без відповідних повноважень рятувала майно іншої особи» (2005) [2] та В. А. Черната «Зобов'язання, що виникають внаслідок рятування здоров'я та життя фізичної особи» (2006) [3]. Водночас окремі аспекти зобов'язань з відшкодування шкоди, завданої внаслідок рятування здоров'я, життя та майна фізичної особи, досліджували у наукових публікаціях такі вчені, як І. І. Голубенко, В. М. Ігнатенко, Т. С. Ківалова, О. Я. Кузміч, О. Д. Кутателадзе, Є. О. Харитонов та інші.

У сучасній юридичній літературі досить поширеною є тематика дослідження цифрових речей, їх правової природи, правового режиму та суміжних питань. Значний внесок у розробку цієї проблематики зробили І.Я. Бабецька, С.Б. Булеца, Р.А. Майданик, Є.О. Мічурін, К.Г. Некіт, С.О. Сліпченко, А.С. Сліпченко та інші науковці. Останніми роками увага дослідників зосереджена на розв'язанні наукових

проблем, пов'язаних із впровадженням засобів стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні, зокрема на недостатній гармонізації національного законодавства з європейськими стандартами, обмеженому доступі підприємств поза IT-сферою до інструментів державної підтримки та низькому рівні цифрової грамотності населення [4].

Однак, питання про цифрову річ як об'єкт загрози завдання шкоди фізичній особі у зобов'язаннях з відшкодування шкоди, завданої внаслідок рятування майна фізичної особи, залишилося поза увагою вчених у працях з недоговірних зобов'язань, речового права, зокрема про цифрові речі.

Метою статті є визначення особливостей цифрової речі як об'єкта загрози завдання шкоди фізичній особі у зобов'язаннях з відшкодування шкоди, завданої внаслідок рятування майна фізичної особи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Внаслідок проведеного дослідження ознак зобов'язань з відшкодування шкоди, завданої внаслідок рятування здоров'я, життя та майна фізичної особи, нами запропоновано визначення поняття цієї правової категорії, як майнових ризикових правовідносин, що виникають внаслідок завдання шкоди особі, яка без відповідних повноважень рятувала від реальної загрози здоров'я, життя та майна іншої особи (рятувальник), що не є порушенням договірних зобов'язань, у силу яких держава чи власник (володілець) майна, яке рятувалося, зобов'язані її відшкодувати, а рятувальник має право на відшкодування завданої йому шкоди в повному обсязі, крім випадків, передбачених законом. При цьому виникнення зобов'язань з відшкодування шкоди, завданої внаслідок рятування майна фізичної особи, може бути пов'язано з загрозою, спрямованою на цифрову річ фізичної особи з таких міркувань.

Поняття «цифрова річ» було введено до цивільного законодавства у 2023 році шляхом доповнення ЦК України статтею 179-1. Цифрову річ визначено як «благо, що створюється та існує виключно у цифровому середовищі та має майнову цінність» (ч. 1 ст. 179-1 ЦК України) [1]. При цьому законодавець встановив, що «до цифрових речей застосовуються положення цього Кодексу про речі, якщо інше не встановлено цим Кодексом, законом або не впливає із сутності цифрової речі» (ч. 1 ст. 179-1 ЦК України) [1].

Зі змісту цієї норми випливає, що цифрову річ характеризують такі ознаки: 1) це благо; 2) невід'ємне від цифрового середовища; 3) має майнову цінність; 4) поширюється правовий режим речі, якщо інше не встановлено цим Кодексом, законом або не впливає із сутності цифрової речі. Щодо першої ознаки, на жаль, законодавець не уточнює до якого різновиду благ відноситься цифрова річ. Зі змісту останньої ознаки, закріпленої у ч. 1 ст. 179-1 ЦК України, випливає, що не на всі цифрові речі поширюється правовий режим речі.

У сучасній правовій доктрині закріпилася думка, що «положення ЦК України про речі необхідно застосовувати як до предметів матеріального світу, так і до нематеріальних майнових благ, зокрема до цифрової речі, які здатні перебувати в правовому володарюванні особи, бути оборотоздатними і мати майнову цінність» [5, с. 23; 6, с.147].

Одноставною поміж вчених також є позиція щодо сутності цифрової речі, що «має визначатися через середовище, в якому вона створюється та існує. А в цифровому середовищі кожен розглядуваний об'єкт цивільних прав може існувати лише в цифровій електронній формі» [7, с. 90-91]. Тому, А. С. Сліпченко та С. О. Сліпченко роблять припущення, що «сутність цифрової речі має визначатися через форму її прояву, де цифрова форма (цифрове середовище) втілення будь-якого блага є його сутністю, яку й необхідно враховувати при визначенні правового режиму» [7, с. 90-91].

Доцільно зазначити, що поняття цифрового середовища міститься у Законі України «Про цифровий контент та цифрові послуги» - це «апаратне, програмне забезпечення та будь-яке мережеве підключення, що використовується з метою отримання доступу до цифрового контенту та (або) цифрової послуги та забезпечує можливість їх використання споживачем (п. 10 ч. 1 ст. 2) [8]. Законодавчі положення були підтримані у правовій доктрині. Зокрема Р. А. Майданик зазначає, що «цифрова річ означає будь-який запис або вираження вартості, що відповідає таким критеріям: 1) вона зберігається, відображається та управляється виключно в електронному вигляді, на віртуальній платформі чи базі даних або через неї, в тому числі, якщо вона є записом або вираженням матеріального активу, що є предметом торгівлі, незалежно від того, чи зберігається сама цифрова річ безпосередньо або через рахунок у посередника; 2) вона може бути об'єктом права контролю, володіння або використання, незалежно від того, чи такі права юридично визначені як речові, зобов'язальні або іншого характеру; 3) вона може передаватися від однієї особи до іншої, в тому числі шляхом добровільного розпорядження» [5, с. 25]. Подібні міркування висловлюють й І. Я. Бабецька [98, с.147], Є. О. Мічурін [10, с. 120-121], К. Г. Некіт [11, с. 42], А. С. Сліпченко, С. О. Сліпченко [7, с. 94]. Зокрема Є. О. Мічурін наголошує, що цифрова форма зовнішнього прояву цифрової речі зумовлює специфіку її зберігання, володіння, користування, доступу до неї [10, с. 120-121]. При цьому вчений виділяє подвійну природу цифрової речі та інших цифрових благ: «перше, вони мають технічну (цифрову) основу у вигляді програмного коду; друге, для споживача це є блага (майнові або особисті немайнові) – криптовалюта, NFT, цифровий підпис тощо» [12, с.327].

Вважаємо, що у зазначених міркуваннях науковці мають рацію щодо ознак цифрової речі. Загалом вони відображають зміст ст. 179-1 ЦК України.

Як уже нами зазначалося вище, законодавець у ч. 1 ст. 179-1 ЦК України встановив правило, що «до цифрових речей застосовуються положення цього Кодексу про речі» [1]. Із цього випливає, що на цифрові

речі може поширюватися режим права власності. Така законодавча норма віднайшла підтримку у цивілістичній правовій доктрині. На думку Р. А. Майданика, «цифрові речі, які спроможні бути об'єктом речових прав (криптоактиви тощо), можуть належати особі на праві власності» [5, с. 27]. Поширення режиму власності на цифрові речі К. Г. Некіт пояснює тим, що за своїми властивостями вони відрізняються від інформації в її усталеному розумінні та наближаються за ознаками до речей матеріального світу» [11, с. 41].

Заслужує на увагу позиція С. Б. Булеца, яка право віртуальної власності на віртуальні об'єкти розглядає як особливий вид права власності, об'єктом якого є безтілесні речі. На думку вченої, «віртуальна власність, що оточує нас у повсякденному житті, незалежно від того, що вона нематеріальна, вона все одно є власністю, яка існує як об'єкт реального світу, в широкому розумінні вона включає такі цифрові об'єкти, як адреси веб-сайтів та електронної пошти, банківські рахунки, електронні книги, програми чи програми для комп'ютера чи смартфона, телевізійні серіали та фільми, цифрову музику (альбоми та треки)» [6, с. 147].

Окрім визнання у науковому колі поширення правового режиму власності на цифрові речі, законодавче положення водночас має й противників серед вчених.

Досліджуючи можливість застосування до цифрових речей положень про речі, як режим права власності, С. О. Сліпченко та А. С. Сліпченко зробили наступні висновки: «1) встановлення для цифрових речей режиму права власності (режиму речей) суперечить вітчизняній концепції права власності; 2) встановлений правовий режим речей не узгоджується з природою, сутністю та соціальними властивостями цифрових речей, як нематеріальних благ. Крім того для всіх елементів, які наповнюють зміст поняття цифрової речі, вже давно законодавчо встановлено свій, характерний саме для них правовий режим. І це не правовий режим речей; 3) встановлення для цифрових речей режиму права власності (режиму речей) не стало правовою реальністю, а створило правову невизначеність. Тому ст. 179-1 ЦК України, по суті, через невизначеність її змісту є «мертвою» нормою, незастосовною» [13, с. 221].

На нашу думку, правовий режим власності може поширюватися на цифрову річ, оскільки цифровій речі властиві ознаки речі загалом. Так, дійсно, як слушно зазначає С. Б. Булеца, «віртуальна власність в метавсесвіті стикається з двома основними проблемами: одна – це обсяг віртуальної власності, тобто який стандарт слід використовувати для оцінки того, чи належить віртуальний предмет до віртуальної власності; інша – відносини власності та володіння віртуальних предметів, тобто як визначити право власності в метавсесвіті» [14, с. 131-132]. Водночас вчена прийшла до висновку, що «властивості, як унікальність, стійкість та оборотозданість, дозволяють зараховувати ці об'єкти до інституту права власності. А віртуальний простір дозволяє власникові віртуальних об'єктів володіти, користуватися та розпоряджатися ними [6, с. 147].

Законодавець у ч. 1 ст. 179-1 ЦК України перераховує види цифрових речей, до яких відносить «віртуальні активи, цифровий контент та інші блага, щодо яких застосовуються положення частини першої цієї статті» [1].

Найпершим різновидом цифрових речей законодавець називає віртуальні активи. На думку К. Г. Некіт, «віртуальні активи, з точки зору цивільної доктрини не є ані об'єктами права інтелектуальної власності, ані об'єктами матеріального світу, ані грошима, ані майновими правами». Вона припускає існування віртуальних активів як майна *sui generis*, тобто особливого роду або цифровою річчю [15, ст. 55]. Останній підхід наразі застосовано й у Цивільному Кодексі України – ст. 179-1 визначає віртуальні активи, як активи особливої категорії – цифрові речі» [16, с. 141].

Уперше у законодавстві поняття віртуального активу закріплено у Законі України «Про віртуальні активи» від 17 лютого 2022 року № 2074-IX, що не набрав чинності [17]. Відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 1 цього закону «віртуальним активом є нематеріальне благо, що є об'єктом цивільних прав, має вартість та виражене сукупністю даних в електронній формі» [17].

Проаналізувавши основні положення Закону України «Про віртуальні активи» можна зробити такі висновки про особливі ознаки віртуальних активів: 1) нематеріальне благо; 2) є об'єктом цивільних прав; 3) має майнову цінність, оскільки має вартість; 4) зміст становить сукупність даних про майнові права; 5) існує в електронній формі; 6) доступ до віртуального активу здійснюється через гаманець віртуального активу (програмне забезпечення або програмно-апаратний комплекс) за допомогою ключа віртуального активу; 7) власником віртуального активу є володілець ключа, крім випадків, передбачених законом; 8) не є засобом платежу на території України та не можуть бути предметом обміну на майно (товари), роботи (послуги).

На увагу заслуговують міркування Є. Ю. Савченка, який визначив технологічні особливості існування та обігу віртуальних активів [18, с. 170]. Зокрема вчений наголошує, що «віртуальні активи є інформацією лише за своєю формою, по суті вони є цифровим представленням вартості або права» [18, с. 170, 178].

Особливий інтерес становить дослідження віртуального майна у метавсесвіті як об'єкта цивільних прав, яке провела С. Б. Булеца. Вчена приходить до висновку, що «віртуальна власність має всі атрибути речей, особливо її цінність і корисність, тобто має майнову вартість речей. У зв'язку з цим віртуальне майно як безтілесний об'єкт є об'єктом цивільних прав» [14, с. 127]. Подібні міркування висловлює й К. Г. Некіт, яка цифрові речі називає квазі-речами та відносить до особливого роду безтілесних речей [11, с. 41].

Наступним видом цифрових речей законодавець називає цифровий контент. Визначення поняття цифрового контексту міститься у декількох нормативно-правових актах. Насамперед слід вказати на спеціальний Закон України «Про цифровий контент та цифрові послуги», де цифровий контент розкривається як «дані, які створюються і надаються в цифровій формі» (п. 11 ч. 2 ст. 2) [8]. Тобто цифровий контент характеризують такі дві ознаки: 1) це дані; 2) існує у цифровому середовищі, тобто створюються і надаються в цифровій формі.

Більш детальне тлумачення сутності цифрового контенту міститься у Законі України «Про авторське право і суміжні права»: «цифровий контент – це будь-які відомості чи дані в цифровій формі, що містять об'єкти авторського права та/або суміжних прав» (п. 65 ч. 1 ст. 1) [19]. Відповідно до цього визначення цифровим контентом є не будь-які відомості чи дані, а такі, що становлять об'єкт авторського права та (або) суміжних прав. При цьому вони повинні бути втілені у цифрову форму. У зазначеній сфері А. С. Сліпченко та С. О. Сліпченко вбачають «особливість цифрового контенту у способі його фіксації (об'єктивації) та поширення. Перше відбувається в цифровому (електронному) вигляді (формі), друге – спеціальними каналами для експлуатації за допомогою цифрових пристроїв: комп'ютерів, планшетів, смартфонів» [20, с.77]. На думку вчених, «форма об'єктивації та спосіб поширення не змінює сутності традиційних (давно відомих) об'єктів цивільних прав» [20, с.77].

Таким чином, обов'язкова вказівка у тлумаченні поняття «цифровий контент» на створення та існування у цифровій формі повністю відповідає назві правової категорії, де застосовується прикметник «цифровий». Як зазначають А. С. Сліпченко та С. О. Сліпченко, «якщо цифрова форма відомостей або даних – це форма втілення останніх, форма їх зовнішнього вираження, то очевидно, що самі відомості та дані наповнюють собою сутність цифрового контенту» [7, с. 93].

Заслугою законодавця є те, що у цьому законі перераховані види цифрового контенту: комп'ютерні програми, застосунки, відеофайли, аудіофайли, музичні файли, цифрові ігри та електронні книги (п. 11 ч. 2 ст. 2) [18]. При цьому цей перелік є не вичерпним.

Узагальнюючи вищевикладені позиції доктрини та законодавства можна зробити висновок про наділення цифрової речі такими ознаками: 1) нематеріальне майнове благо; 2) невід'ємне від цифрового середовища; 3) має майнову цінність, що визначається попитом на них; 4) є майном; 5) правовий режим речі поширюється на цифрову форму зовнішнього прояву цифрової речі; 6) на них поширюється режим права власності; 7) змістом цифрової речі є результати інтелектуальної, творчої діяльності, інформація, майнові права, безготівкові гроші, бездокументарні цінні папери, послуги, особисті немайнові блага тощо; 8) індивідуально-визначені речі; 9) виникають абсолютні права на цифрову річ, тобто виключний контроль з боку особи, яка має доступ до неї.

Висновки. Грунтуючись на вищевикладеній характеристиці цифрових речей, можна зробити висновок, що зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої внаслідок рятування майна фізичної особи можуть бути пов'язані з загрозою, спрямованою на цифрову річ фізичної особи. На нашу думку, рятувальні дії щодо цифрових речей фізичної особи можуть вчинятися до прикладу у таких випадках.

По-перше, для відновлення доступу після кібератаки системний адміністратор чи ІТ-фахівець оперативно блокує зловмисний доступ до корпоративної бази даних після виявлення спроби її знищення чи шифрування. Наприклад, у лікарні відбувся кіберзлам, дані пацієнтів зашифровані. Працівник оперативно підключається до серверів, ізолює заражені машини та починає відновлення з резервних копій. При цьому фізична особа, яка вчиняє дії для рятування цифрових речей, може зазнати шкоди, до прикладу зловмисники одержали доступ до її персональних даних, тобто до «відомостей чи сукупності відомостей про фізичну особу, яка ідентифікована або може бути конкретно ідентифікована» (ч. 1 ст. 2 Закону України «Про захист персональних даних») [21].

По-друге, фізична особа під час пожежі, землетрусу, терористичних актів тощо виносить з будинку (житлового чи офісу) сервер, ноутбук чи жорсткий диск, де зберігаються критично важливі цифрові активи (бухгалтерська звітність, юридичні документи, наукові праці, творчі розробки тощо). На сьогодні в умовах збройної агресії росії проти України поширеними випадками є вчинення рятувальних дій фізичних осіб, зокрема волонтерів, які під час обстрілів цивільної інфраструктури для уникнення втрати важливих цифрових даних можуть терміново переносити цифрові дані на інший носій (копіювати дані на резервний носій). Наприклад, під час евакуації з прифронтового міста фізичні особи рятують ноутбуки й диски журналістів, де містяться файли з віднятим матеріалом, який є доказом у міжнародних судах.

Під час таких рятувальних дій фізична особа може зазнати шкоди здоров'ю, життю чи майну. Наприклад, вона може отримати поранення при евакуації обладнання під час пожежі, вибуху чи обстрілу, опіки або отруєння продуктами горіння під час пожежі у серверному приміщенні, травми, каліцтва тощо.

Крім фізичної шкоди, особа може зазнати й майнової шкоди, до прикладу може бути пошкоджено чи втрачено власне обладнання під час рятування чужих цифрових активів (наприклад, ноутбук зламався або згорів під час копіювання даних із пошкодженого сервера) тощо.

По-третє, поширеним явищем є завдання фізичній особі моральної шкоди, особливо у разі вчинення рятування цифрових речей під час збройного нападу ворога, в умовах бойових дій та інших надзвичайних ситуацій. За таких обставин фізична особа одержує посттравматичний стресовий розлад, оскільки вона зазначає фізичних, психічних страждань.

Слід зазначити, що моральну шкоду як правило завжди зазнає фізична особа, яка вчиняє рятувальні дії після кібератаки, якщо злодії отримали доступ до її персональних даних. Це зумовлено тим, що як наслідок може мати місце незаконна їх обробка, втрата, знищення, пошкодження, а також може бути поширена інформація, що є недостовірною, чи ганьбить честь, гідність та ділову репутацію фізичної особи.

По-четверте, фізична особа-рятувальник може зазнати майнової та моральної шкоди від таких зловмисних дій. Наприклад, зловмисники неправомірно використовують чужий акаунт (наприклад, у соцмережі чи месенджері) і поширюють серед його контактів інформацію про «терміновий збір коштів». Внаслідок цього власник акаунта (особа-рятувальник) переживає сильні душевні страждання, відчуває стрес, погіршення здоров'я (наприклад, підвищення тиску, безсоння тощо). У цьому випадку мова йде про завдання моральної шкоди відповідно до ст. 23 ЦК України. Крім того люди, довіряючи зловмисникам, можуть пересилати кошти, а власник акаунта (рятувальник) змушений буде пояснювати ситуацію, можливо, відшкодувати втрати або навіть захищати свою репутацію. Така ситуація свідчить про завдання майнової шкоди, а також про посягання на честь, гідність та ділову репутацію цієї особи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
2. Шапошніков Д. С. Відшкодування шкоди, завданої здоров'ю та життю особи, яка без відповідних повноважень рятувала майно іншої особи : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Одеса, 2005. 184 с.
3. Чернат В.А. Зобов'язання, що виникають внаслідок рятування здоров'я та життя фізичної особи : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Одеса, 2006. 20 с.
4. Teremetskyi V. I., Kurepina, O. Yu., Polyova N. M., Fimyar S. V., Andrushkevych N. V., Hnatiuk O. P. Efficiency of Means of Stimulating the Development of the Digital Economy in Ukraine and European Countries. *Revista Juridica*. 2024. Vol. 2. № 78. P. 635–655. <https://revista.unicuritiba.edu.br/index.php/RevJur/article/view/6929>
5. Майданик Р. Цифрова річ як майно та її оборотоздатність. *Цивілістична платформа*. 2025. № 1 (4). С. 19–59. URL: <https://clp.org.ua/wp-content/uploads/2025/03/roman-majdanyk.-tsyfrova-rich-iak-majno-ta-ii-oboronozdatsnist.pdf>
6. Булеца С.Б. Право власності на об'єкти віртуальної власності. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 3. С. 143–148. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/284592>
7. Сліпченко А.С., Сліпченко С.О. Визначення юридично значущої сутності цифрової речі в цивільному праві України. *Forum Prava*. 2024. 78(1). С. 88–96.
8. Про цифровий контент та цифрові послуги: Закон України від 10.08.2023 № 3321-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3321-20#Text>
9. Бабецька І.Я. Цифрові речі як об'єкти цивільних прав. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького: Журнал*. Серія Право. 2024. Вип. 17(29). С. 142–149.
10. Мічурін Є.О. Щодо дискусії про право власності на цифрову річ. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Серія «Право». 2024. Вип. 38. С. 116–123.
11. Некіт К. Г. Цифрові дані та інформація як об'єкти права власності. *Часопис цивілістики*. 2021. Вип. 42. С. 38–43.
12. Мічурін Є. О. Цифрова річ та інші цифрові блага як об'єкти цивільних прав. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2025. Серія: Право. Вип. 88, ч. 1. С. 323–327.
13. Сліпченко С.О., Сліпченко А.С. Правовий режим цифрових речей в контексті вітчизняної концепції права власності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 4. С. 216–223.
14. Булеца С.Б. Віртуальне майно у метавсесвіті як об'єкт цивільних прав. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2022. Серія: Право. Вип. 72, ч. 1. С. 126–133.
15. Некіт К.Г. Віртуальні активи як різновид цифрових речей. *Часопис цивілістики*. 2022. № 45. С. 53–57.
16. Савенкова В.Г., Вихристенко Б.О. Теоретико-правові підходи та практичні аспекти визначення віртуальних активів. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2025. Серія: Право. Вип. 87, ч. 3. С. 137–144.
17. Про віртуальні активи: Закон України від 17.02.2022 № 2074-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text> (не набрав чинності)
18. Савченко Є.Ю. Правовий режим власності на віртуальні активи. *Нове українське право*. 2024. Вип. 6. С. 165–181. URL: <http://newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/article/view/705/645>
19. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 01.12.2022 № 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text>
20. Сліпченко А. С., Сліпченко С. О. Цифрова річ як «новий» об'єкт «нових» цивільних правовідносин. *Право і безпека*. 2023. № 4 (91). С. 68–81.
21. Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text>

REFERENCES:

1. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy. (2003, January 16). [Civil Code of Ukraine]. *Zakon Ukrainy №435-IV*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> [in Ukrainian].
2. Shaposhnikov, D. S. (2005). Vidshkoduvannia shkody, zavdanoi zdoroviu ta zhyttiu osoby, yaka bez vidpovidnykh povnovazhen riatuvala maino inshoi osoby. [Compensation for damage caused to the health and life of a person who, without appropriate authority, saved the property of another person]. *Dys. ... kand. yuryd. nauk* 12.00.03. 184. [in Ukrainian].
3. Chernat, V.A. (2006). Zoboviazannia, shcho vynykaiut vnaslidok riatuvannia zdorovia ta zhyttia fizychnoi osoby. [Obligations arising from saving the health and life of an individual]. *Avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk* 12.00.03. 20. [in Ukrainian].
4. Teremetskyi, V. I., Kurepina, O. Yu., Polyova, N. M., Fimyar, S. V., Andrushkevych, N. V., Hnatiuk, O. P. (2024). Efficiency of Means of Stimulating the Development of the Digital Economy in Ukraine and European Countries. *Revista Juridica. Vol. 2. № 78*. 635–655. Retrieved from: <https://revista.unicuritiba.edu.br/index.php/RevJur/article/view/6929> [in English].
5. Maidanyk, R. (2025). Tsyfrova rich yak maino ta yii oborotozdatnist. [Digital thing as property and its turnover]. *Tsyvilstychna platforma. №1(4)*. 19–59. Retrieved from: <https://clp.org.ua/wp-content/uploads/2025/03/roman-majdanyk.-tsyfrova-rich-iak-majno-ta-ii-oboronozdatnist.pdf> [in Ukrainian].
6. Buletsa, S.B. (2023). Pravo vlasnosti na obiekty virtualnoi vlasnosti. [Ownership of virtual property objects]. *Analitychno-porivnialne pravoznavstvo. № 3*. 143–148. Retrieved from: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/284592> [in Ukrainian].
7. Slipchenko, A.S., Slipchenko, S.O. (2024). Vyznachennia yurydychno znachushchoi sutnosti tsyfrovoy rechi v tsyvilnomu pravi Ukrainy. [Definition of the legally significant essence of a digital thing in the civil law of Ukraine]. *Forum Prava. 78(1)*. 88–96. [in Ukrainian].
8. Pro tsyfrovyy kontent ta tsyfrovi posluhy. (2023, August 10). [On digital content and digital services]. *Zakon Ukrainy №3321-IX*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3321-20#Text> [in Ukrainian].
9. Babetska, I.Ia. (2024). Tsyfrovi rechi yak obiekty tsyvilnykh prav. [Digital things as objects of civil rights]. *Naukovo-informatsiyni visnyk Ivano-Frankivskoho universytetu prava imeni Korolia Danyla Halytskoho: Zhurnal. Serii Pravo. Vyp. 17(29)*. 142–149. [in Ukrainian].
10. Michurin, Ye.O. (2024). Shchodo diskusii pro pravo vlasnosti na tsyfrovu rich. [Regarding the debate about ownership of a digital thing]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. N. Karazina. Serii «Pravo». Vyp. 38*. 116–123. [in Ukrainian].
11. Nekit, K. H. (2021). Tsyfrovi dani ta informatsiia yak obiekty prava vlasnosti. [Digital data and information as objects of property right]. *Chasopys tsyvilistyky. Vyp. 42*. 38–43. [in Ukrainian].
12. Michurin, Ye. O. (2025). Tsyfrova rich ta inshi tsyfrovi blaha yak obiekty tsyvilnykh prav. [Digital things and other digital goods as objects of civil rights]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu. Serii: Pravo. Vyp. 88. ch. 1*. 323–327. [in Ukrainian].
13. Slipchenko, S.O., Slipchenko, A.S. (2024). Pravovyi rezhym tsyfrovyykh rechei v konteksti vitchyznanoi kontseptsii prava vlasnosti. [The legal regime of digital things in the context of the domestic concept of property rights]. *Yurydychni naukovyi elektronnyi zhurnal. №4*. 216–223. [in Ukrainian].
14. Buletsa, S.B. (2022). Virtualne maino u metavsiviti yak ob'ekt tsyvilnykh prav. [Virtual property in the metaverse as an object of civil rights]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu. Serii: Pravo. Vyp. 72. ch.1*. 126–133. [in Ukrainian].
15. Nekit, K.H. (2022). Virtualni aktyvy yak riznovyd tsyfrovyykh rechei. [Virtual assets as a type of digital things]. *Chasopys tsyvilistyky. № 45*. 53–57. [in Ukrainian].
16. Savenkova, V.H., Vykhrystenko, B.O. (2025). Teoretyko-pravovi pidkhody ta praktychni aspekty vyznachennia virtualnykh aktyviv. [Theoretical and legal approaches and practical aspects of defining virtual assets]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu. Serii: Pravo. Vyp. 87. ch.3*. 137–144. [in Ukrainian].
17. Pro virtualni aktyvy. (2022, February 17). [On virtual assets]. *Zakon Ukrainy №2074-IX*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text> [in Ukrainian].
18. Savchenko, Ye.Iu. (2024). Pravovyi rezhym vlasnosti na virtualni aktyvy. [Legal regime of ownership of virtual assets]. *Nove ukrainske pravo. Vyp. 6*. 165–181. Retrieved from: <http://newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/article/view/705/645> [in Ukrainian].
19. Pro avtorske pravo i sumizhni prava. (2022, December 1). [On copyright and related right]. *Zakon Ukrainy №2811-IX*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text> [in Ukrainian].
20. Slipchenko, A. S., Slipchenko, S. O. (2023). Tsyfrova rich yak «novyi» ob'ekt «novykh» tsyvilnykh pravovidnosyn. [Digital thing as a “new” object of “new” civil legal relations]. *Pravo i bezpeka. № 4 (91)*. 68–81. [in Ukrainian].
21. Pro zakhyst personalnykh danykh. (2010, June 1). [On personal data protection]. *Zakon Ukrainy №2297-VI*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text> [in Ukrainian].